

Марія Процик-Кульчицька

ІЄРОМОНАХ МАКАРІЙ КАРОВЕЦЬ:
СЛУЖІННЯ У ЖУРНАЛІСТИЦІ

Висвітлено історію співпраці Макарія Каровця із пресою, проаналізовано його журналістський і публіцистичний доробок. На основі архівних матеріалів і рукописів встановлено псевдоніми й криптоніми автора.

Ключові слова: Макарій Каровець, «Нова Зоря», «Місіонар», історія Церкви, публіцистика, листування.

Освещена история сотрудничества Макария Каровца с прессой, проанализировано его журналистское и публицистическое наследие. На основе архивных материалов и рукописей установлено псевдонимы и криптонимы автора.

Ключевые слова: Макарий Каровец, «Нова Зоря», «Місіонар», история Церкви, публіцистика, переписка.

The history of Makariy Karovets' cooperation with the press has been described, his journalistic work has been analyzed. Author's pseudonyms and kryptons on the basis of archival materials and manuscripts have been exposed.

Key words: Makariy Karovets, «Nova Zorya», «Misionar», history of the Church, journalism, correspondence.

Про священника Чину святого Василя Великого Макарія (Михайла) Каровця прийнято згадувати в контексті історії часопису «Місіонар» як одного з його редакторів. Доволі скупі біографічні відомості про отця свідчать про те, що, крім духовного служіння, він також реалізував себе як журналіст, науковець, військовий діяч. У цій статті основну увагу звернуто на досі не досліджену журналістську й публіцистичну спадщину ієромонаха та його співпрацю з пресою.

Відтворити публіцистичний доробок М. Каровця допомагають архівні матеріали, серед яких — його листування з Романом Луканем, священником-василіанином, істориком Церкви, журналістом і бібліографом. У березні 1935 р. о. Макарій відповів на прохання Романа Луканя подати перелік власних опублікованих матеріалів, оскільки той не був певен щодо авторства багатьох із них — низка статей о. Каровця вийшла під справжнім іменем, однак багато було вміщено під псевдонімом або й узагалі не підписано. Із притаманною йому скромністю о. Макарій перелічив власні матеріали, зазначаючи, що «не все можна зачислити до поважних праць» [6, арк. 5].

На підставі відомостей, які М. Каровець подав у згаданому листі, можна стверджувати, що відлік журналістської роботи священника починається з 1903 р., коли він подав до львівського видання «Przegląd» кілька статей, спрямованих проти москвофілів [6, арк. 5].

1907 р. в «Ділі» було опубліковано низку матеріалів М. Каровця без зазначення його авторства. Згодом там само було вміщено статтю, присвячену темі виходу єзуїтів з ЧСБВ (1909), і публікацію «в обороні св. Йосафата» (з підписом). Після значної перерви, 1931 р., там же надруковано фейлетон про св. Августина, підписаний псевдонімом М. Лучинський.

Серед перших видань, з якими священник налагодив співпрацю, була львівська «Нива». Ще до Першої світової війни на її шпальтах з'явилося кілька матеріалів під справжнім іменем М. Каровця, серед яких — публікації про використання народної мови в приватних молитвах, написані у відповідь на протилежну точку зору, яку висловив у своїй статті Ю. Дзерович: «В справі щоденних молитов» (1911. — Ч. 6), «З дискусії на тему народних молитов» (1911. — Ч. 11, 12). Там само опубліковано статтю до 700-ліття смерті Папи Інокентія III (1917. — Ч. 9, 10).

Улітку 1911 р. матеріал о. Макарія вміщено в часописі «Канадійський Русин»; у філадельфійській «Америці» надруковано у двох числах статтю про митрополита Рутського [6, арк. 7], яку пізніше було передруковано [6, арк. 10].

У 1911—1913 рр. багато праць о. Макарія надруковано в часописі «Руслан»: до 300-ліття митрополита Іпатія Потія, про кон-

грес у Зальцбурзі на тему паломництва (всі підписані). Згодом, аж до 1918 р., на сторінках цього видання вміщувалися без підпису його дописи з Улашківців і Дрогобича.

Зі згаданого листа відомо також, що ієромонах співпрацював із віденським щоденним виданням християнського спрямування «Reichspost», де йому належать окремі статті, серед яких і передові (1911—1912). Дописувати до цього часопису автор продовжував і на початку 1930-х рр.: так, у 1936 р. тут надруковано його статті про Чин святого Василя Великого і його Капітулу. Тексти до цього видання написано німецькою мовою.

Серед журналістських матеріалів М. Каровця є написаний італійською мовою: «В 1908 р. в літі — написав я по італійськи статтю — проти Поляків з приводу убийства Потоцького — в обороні Українців — до час. “Braga” в Португалії. Редакція перевела на португальську і помістила довшу статтю, додавши ще від себе вступ “Carta da Galizia”. Та стаття була в літі 1908., навіть наші ОО. в Бразилії її читали і мені прислали — не знаючи, що то я був її автором (в спілці з о. Ковчом Василем; він справив італ. мову і вислав до знаомого редактора священника свого товариша в Braga (Брага є місто і в тім місті часопис називався Брага)» [6, арк. 5].

Окрім того, М. Каровець публікувався в єзуїтському органі в Інсбруку п. н. «Correspondent», чиказькому виданні «Католицький Провід» та інших часописах. Низку статей священник підготував латиною до друку в релігійних виданнях, зокрема до «Nuntius ad Nuntios» (1934—1935).

Уже з Великої України, а саме з Озаринців (Вінниччина), М. Каровець надіслав свій матеріал про Гайдамаччину, який було опубліковано в «Записках ЧСВВ» п. н. «До історії Коліївщини (Хронікарські записки)» (1928. — Ч. 1, 2). Серед інших публікацій священника в цьому часописі — рецензії на видання «Der Grosse Herder. Welt- und Wirtschafts atlas» (1935. — Ч. 1, 2), книжку Валеріана Харкевича «Placyd Jankowski (John of Dycalp): Życie i twórczość», що вийшла у Вільні 1928 р. (1930. — Ч. 3, 4).

Найбільш плідною була співпраця М. Каровця із львівським часописом «Нова Зоря». Ієромонах фактично від самих початків був його співробітником. Як о. Макарій сам згадував у матеріалі «Спомини про “Нову Зорю”», написану до 10-річчя видавання ча-

сопису (1935. — Ч. 1), про його заснування він довідався, перебуваючи на Вінниччині, 21 лютого 1926 р. з листа отця Йосафата Скрутеня — принагідно той просив написати про життя на цих теренах. М. Каровець відгукнувся на пропозицію та підготував кілька статей, які були опубліковані 1926 р. як дописи кореспондента з Великої України. Отець згадував: «Всі мої дописи йшли з Большевії звичайною поштою і не пропала ні одна, хоч я вислав їх навіть не всі поручено. Таксамо вислав я цілу низку дописів про Липківщину або про українську лжеєрархію. Всі листи дійшли і редакція поміщувала ті статті». Йдеться про матеріал, написаний з приводу висвячення Василя Липківського митрополитом Української автокефальної церкви, що отримало назву самосвяття, або Липківщини, опублікований в «Новій Зорі» (1929. — Ч. 83, 85, 87, 89, 91).

Великою проблемою для священика в той період була відсутність якісного паперу, він змушений був використовувати для писання статей «пакунковий» папір. Серйозні труднощі виникали і з отриманням необхідної літератури. Після 1929 р. ситуація з релігійною пресою у радянській Україні стала зовсім невтішною: зміст «Українського Православного Благовістника» становили переважно російськомовні матеріали, тільки назва й поодинокі статті траплялися українською; орган Української автокефальної церкви «Життя і Віра» припинив існування. О. Макарій дуже хотів отримати хоча б одне число «Нової Зорі», однак о. Скрутень був дуже обережний, не міг дозволити собі надіслати хоча б газетні вирізки, позаяк навіть вони «могли бути причиною переслідувань, особливо якби в вирізку знайшли були щось проти радянської влади, тоді можна було потрапити до ЧК за інформування заграниці про політичне положення в Совдепії. [...] За “Нову Зорю” навіть за вирізки можна було побачити Мурмань, Кем і Соловки». М. Каровець робив спроби передплачувати деякі галицькі періодичні видання, замовляв книжки, але вони до нього не доходили — конфісковувалися; пропускали лише «Записки ЧСВВ», про що сам отець казав, що це було «досить дивне».

Найбільш активно отець дописував до «Нової Зорі» в першій половині 30-х рр. ХХ ст., повернувшись із Вінниччини.

Тоді у виданні вміщено ґрунтовні публікації М. Каровця про церковне життя у Східній Україні, де отець перебував ціле десяти-

ліття і був безпосередньо знайомий зі станом справ у цій царині. Редакція часопису віддавна планувала вміщення матеріалів цієї тематики, однак не було автора, який володів би відповідною інформацією, — про це свідчить вступ до першої зі статей — «Церковні орієнтації на Великій Україні» (1930. — Ч. 50, 51, 53) із роз'ясненням передісторії її написання: «Вже від довшого часу одержували ми домагання, щоб подати нашому загалови по сей бік кордону докладніші інформації про те, що властиво діється на В. Україні в церковній області і як відбилася там революція на православію. Та сповнити це бажання не було легко, бо достовірні інформації про те все міг дати тільки очевидець і то такий, що розуміється на церковних справах. Тепер одержали ми про ті справи докладну цінну працю ВПр. о. М. Карівця ЧСВВ., котрий перебув 10 літ на Радянській Україні. Отсим і зачинаємо містити його цікавий труд, котрий кидає ярке світло на психіку й полеміку визначних провідників різних православних груп і сект, на які там розбилося довоєнне православ'є та взагалі на тамошні дивні і страшні відносини в церковних справах».

Продовженням теми стала публікація М. Каровця вже в наступному числі газети — «Церковні струї на Великій Україні та їх психіка» (1930. — Ч. 52, 54, 55), щодо якої редакція також подала ремарку про те, що вона «має в собі також дуже драстичні місця. Ми не уважали себе в праві пропустити ті місця, бо вони дуже характеристичні для психіки тамошньої релігійної боротьби».

Наприкінці 1930 р. редакція «Нової Зорі» вміщувала в кожному числі «Квестіонар», закликаючи передплатників і не тільки листовно надсилати відповіді на запропоновані запитання, щоби таким чином зорієнтуватися стосовно вподобань своєї читацької аудиторії. Лист отця Макарія від 30 січня 1931 р. із роздумами щодо змісту часопису свідчить про широту його погляду на розвиток «Нової Зорі» й величезну заангажованість у проблему функціонування релігійної преси.

Із відповіді на запитання «Квестіонара» щодо передплатуваних видань зрозуміло, що в той же час у побуті священник потерпав від матеріальних труднощів, які не раз ставали на перешкоді його журналістській праці: «Поганий з мене передплатник, а взірцевий посяплатник чи радше неплатник, бо моя матеріальна нужда не по-

зважає мені сповнити свого обов'язку як слід, та на добру справу повинен часописи відсилати назад, бо не плачу і не можу платити. От-що!» [7, арк. 27 зв.].

Найважливішою публіцистичною (але водночас і науковою, дослідницькою) працею є стаття М. Каровця, приурочена до 50-ї річниці реформи Чину святого Василя Великого, — «Велика реформа Чина СВВ 1882 р.», яку редакція «Нової Зорі» вміщувала частинами, починаючи з 1-го числа 1932 р. (1932. — Ч. 1—5, 7, 9, 11, 13—15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 30, 32—34, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 70, 73, 75, 77, 79, 81, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 97, 99; 1933. — Ч. 10, 12). У ній отець детально, з притаманною йому точністю науковця-дослідника, опираючись на авторитетні джерела й літературу, супроводжуючи текст численними примітками-роз'ясненнями й уточненнями, розглядає стан василіанських монастирів після прийняття Унії, підкреслюючи силу ЧСВВ на тому історичному етапі, аналізує процес перебігу реформи чинів в Австрії, причини занепаду ЧСВВ, приготування до реформи, документи в цій справі, листування із Римом, політичний аспект реформи тощо. Це була одна з найважливіших публікацій «Нової Зорі» за 1932 р., про що редакція зазначила в «Слові до читачів» (1932. — Ч. 100), називаючи архівну працю М. Каровця серед «більших студій» та відзначаючи її опертя на документах: «Се перша й досі одинока монографія про той наш заслужений Чин за тисячу літ праці на українській землі».

У наступному, 1933, році М. Каровець продовжив працю над темою, й у «Новій Зорі» опубліковано матеріал під новою назвою «Буря довкруги Реформи Чина СВВ» (1933. — Ч. 1, 2, 4, 6, 8, 14, 16, 18, 20, 24, 26). У ньому йдеться про передання Добромильського монастиря; багато уваги приділено реакції галицької преси на цю подію.

Серед найбільш ґрунтовних статей М. Каровця в цьому часописі — «Галицька Соціалістична Радянська Республіка» за підписом Борис Колодій, що публікувалася частинами у 1932 р. (1932. — Ч. 42, 43, 47, 51). Перша частина розпочинається ремаркою редакції: «Отсим зачинаємо містити в “Н. Зорі” цікавий опис очевидця й учасника тої двомісячної “республіки” на нашій землі. Нема сумніву, що колиб та “республіка” вдруге нас “ощасливила”,

то не виглядала б краще, хіба гірше». Автор так підсумовує свої роздуми: «Галицька Соціалістично-Радянська Республіка була одною з найтемніших сторінок часу нашої трагічної боротьби за визволення. Вона існувала короткий час і болюче відбилася на наших людях, хоч більшість з них вилічила раз на все з надій на большевицьку поміч. Самі большевики ніби стидаються за її коротке існування і мабуть тому ніде не згадують про неї. Не згадують про неї і їх агенти у своїх виданнях в Галичині, котрі недавно так широко розписувалися і вели полеміку про військовий бунт та Дрогобицьку республіку з початку 1919 р. Не згадують тому, що нею не можна хвалитися, не можна її пригадувати, бо ще в Галичині живі свідки тої кари й огиди, якою було “радянське будівництво” в Галичині. Тому нам треба писати про це, писати щирю правду, бо тільки в той спосіб буде можна поборювати большевицьке баламутство».

Того ж року ця праця вийшла окремою брошурою накладом УКО, в одному з матеріалів її зміст схарактеризовано так: «Спомин з 1920 р. Автор (псевдонім) брав участь у поході большевиків на Галичину в 1920. р. і був урядником комісаріату військових справ Галицької С.Р.Р. Се одинока в українській літературі книжечка, котра подає історію большевицької республіки в Галичині, що тревала на щастя всего 2 місяці (липень—серпень 1920 р.)» [2].

Про непересічний талант отця Макарія Каровця як редактора свідчить величезний пласт публікацій у тій же «Новій Зорі», присвячений Українській Загальній Енциклопедії (УЗЕ). Перед тим, як розпочати аналіз її змісту, він подав огляд стану справ із випуском енциклопедій у найближчих сусідів, коротко схарактеризував найважливіші видання (Перша Загальна Українська Енциклопедія. — 1931. — Ч. 2). Автор наголосив, що за випуск «такої пекучо у нас потрібної річи» редакції й видавництву належить величезна подяка, однак відразу взявся до розгляду певних хиб енциклопедії, помітних, враховуючи читацьке призначення видання — передовсім для Українців, а потім і для чужинців, що інтересуються укр. справою і наукою». На час написання першої статті, присвяченої УЗЕ, світ побачили вже шість зшитків. Автор звертав увагу насамперед на добір гасел до енциклопедії, серед яких — немало нічим для читачів не примітних, які сміло можна було б не подава-

ти; натомість нема статей, присвячених, зокрема, важливим з огляду на вітчизняні історичні події реаліям. Так, відсутня інформація про міста та містечка, що стали знаковими для українців у часи недавньої війни з більшовиками (як приклад автор вказав Бубник, Вербовець, Ваньківці, Жмеринку та багато інших), видатні поста-ті української історії, зокрема й Церкви. Критичні зауваження М. Каровця стосувалися й коректності та точності поданих дефініцій (неправильне визначення Берестейської унії), правильності фактичного матеріалу та бракові необхідних відомостей у статтях: «Ліпше не спішитися з виданням, коли вже не приготовано до друку як належить, ніж пустити в світ неточну вістку».

Найбільшу увагу священник звертав на поняття з галузі теології, віри, оскільки таке право давали йому освіта й покликання, зазначаючи, що редакція не дотримала слова та не довірила перегляд церковних матеріалів духовним особам, — «як видно з наведеного, укладали се й редагували певно не духовні». Міркуючи про релігію в Україні, М. Каровець подав цікаве спостереження: «Ще одна заввага: Коли наші чи то історики чи писателі з області релігійної пишуть що про нас, то чомусь на першій місці ставлять православних. Се невластиво. Нас все ставлять на другій місци римо-католики, а тут і свої, греко-католики, пишучи про себе (виділення М. Каровця. — *М. П.-К.*), ставлять себе аж по православних. Чому так? Ми маємо поважне число вірних, поважну сра-рхію, ми греко-католицькі Українці більше звернули на себе увагу світа як православні, так під оглядом культурним (наука, література, письменство, видавництва в руках гр.-кат. стоять вище як у православних), як взагалі під оглядом національним. Наша Церква, наші єпископи, духовенство і віруючі Українці більше звертають на себе увагу світа як політики укр. з Волині, чи хочби й з радянщини, хоч їх більше».

В одному з наступних матеріалів на цю тему ієромонах порушив проблему обсягу статей і потреби визначення приблизної кількості слів для статей, що описують різні поняття, покликаючись на досвід випуску довідкових видань у Великобританії, Німеччині (Перша Загальна Українська Енциклопедія. — 1931. — Ч. 19). Там же він знову наголосив на диспропорції між гаслами, важливими для українців, й тими, що не є для нас цікаві, а також на тому, що

статті з механіки, хімії, міфології тощо виразно переважають статті з української географії, теології.

Поза увагою М. Каровця не залишилися й правописні проблеми, правильність та уніфікованість подання власних назв, прізвищ, що походять з різних мов, відмінності їх написання в українській і російській мовах.

Після випуску першого тому УЗЕ отець у ч. 19 за 1931 р. з радістю писав про високу якість втілення видання — гарну оправу, тиснення, чудовий папір, а також ілюстрації, мапи — «під оглядом технічним I. том УЗЕ представляється знаменито. [...] то справді гордість наших видань».

Аналізуючи 13-й і 14-й зшитки, М. Каровець «озвучив» свою мрію: «Сильно відчувається потреба окремої церковної енциклопедії, де булиб подані засади теології догматичної, моральної, канонічного права, екзегетики, апологетики, патристики й історії нашої церкви, засади загальної науки віри, розвій церкви і її наук» (Перша Загальна Українська Енциклопедія. — 1931. — Ч. 95). До речі, знання ієромонаха в цій сфері прислужилися і справі видавання УЗЕ. В автобіографії М. Каровця, написаній 23 травня 1933 р., сказано: «Також працював я в... Українській Загальній Енциклопедії пишучи гасла з ділянки теології догматичної і історії Церкви» [12, арк. 3]. (Тут варто зазначити також, що фаховість священника як автора енциклопедичних статей і науковця високо оцінювали не лише в Галичині. З листів довідуємося, що до нього зверталися також із Вільна, де планувалося видання енциклопедії про українських василіан, з проханням підготувати статті до низки гасел, серед яких — багато персоналій [16, арк. 122—123].)

Висловленими зауваженнями автор прагнув посприяти поліпшенню змісту наступних томів, тому щоразу підкреслював важливість підготовки енциклопедії й те, що добре знає труднощі, які доводиться долати редакції, працюючи над нею. Варто також зазначити, що критичні публікації М. Каровця дали свої результати, оскільки редакція УЗЕ прислухалася до зауважень, зокрема, внесла гасла, пропущені в попередніх зшитках, в наступні, якщо це було можливо (наприклад, інформацію про Митрополита Булгака подано при гаслі «Йосафат» (1932. — Ч. 2, 41, 77; 1933. — Ч. 12, 14, 38, 54, 80; 1934. — Ч. 62, 76, 80).

У ч. 20 за 1934 р. М. Каровець розглянув видані доповнення до енциклопедії — т. зв. суплімент і констатував, що редакція врахувала поради численних рецензентів, доповнивши і додавши гасла, а також те, що завдяки вміщеному тут перелікові чужомовних слів і покажчиків чужомовних назв цей додаток значно підвищив цінність УЗЕ.

Особливо багато уточнень і виправлень ієромонаха стосувалося змісту 27-го зшитку, що мав підзаголовок «Наддніпрянина під владою большевиків (УСРР)». Автор мав що додати до викладеного матеріалу, оскільки знав це із власного досвіду. Його зауваження стосувалися найбільше реалій в церковній сфері і Східній Україні, Української галицької армії, видавання преси тощо (Українська Загальна Енциклопедія. — 1935. — Ч. 22, 50—52).

Завершуючи публікацію цих матеріалів про УЗЕ 1934 р., редакція часопису подала свій коментар, що свідчить про те, наскільки високо вона оцінювала інтелектуальну працю священника: «У всій українській пресі за весь час появи Української Загальної Енциклопедії ніхто так совісно не рецензував її як Впр. о. М. Каровець ЧСВВ. в “Новій Зорі”. Він виказав багато недочас і промахів в тім зрештою дуже ціннім творі, котрий повинен бути в кождім українськім домі безумовно. Тому хто не склав річників “Нової Зорі”, той повинен бодай поодинокі її числа, де є рецензії о. Карівця, вліпити в Енциклопедію, котра через те набере ще більшої вартости. А хто складав річники “Нової Зорі”, той для скоршої орієнтації в згаданих рецензіях може зазначити собі, в котрих числах були ті рецензії. Се pomoже уникнути ріжних блудів при уживанні першої енциклопедичної праці».

В останній частині величезної публікації, присвяченої енциклопедії, М. Каровець дав їй надзвичайно високу оцінку: «...довершила Редакція УЗЕ великанського діла, за що належиться їй признання від усього нашого громадянства. ... яке мусять з признанням подивляти навіть чужинці» (Українська Загальна Енциклопедія. — 1935. — Ч. 64).

1931 р. отець Макарій підготував для часопису «Нова Зоря» цикл матеріалів п. н. «Листи з села», публікуючи його під криптонімом Б. К. Перший із них — «Нові часи — нові люди» (1931. — Ч. 61) — містить обґрунтування авторського задуму щодо цих ста-

тей: «Хто знає наше село перед війною, хто пізнає його тепер, той сміло може твердити, що воно незвичайно змінилося в порівнянні з передвоєнним станом. Війна започаткувала в селі новий процес, який безперервно тягнеться далі і не скоро закінчиться. Революційні події на наших землях ще більше поглибили той процес і внесли зріжничкування, котре далі відбувається на наших очах. За час війни і дальших подій село багато пережило, багато різних людей бачило у себе. Сільські діти служили в різних арміях, бували на різних фронтах, переходили різні краї, а це все не могло остати без впливу на характер і вдачу наших людей. Старе покоління зі своїм способом думання відійшло від життя і воно вже вмирає на наших очах. На зміну приходить нове покоління. Часи змінюються, змінюються і люди. Нові часи — нові люди». Отець описав кілька типів селян старих часів, які вже є меншістю в громаді, а тоді — нові типи, що визначають теперішнє обличчя села, відзначаючи зміни в світогляді й поведінці людей. При цьому він наголосив: «Основу нашої нації становить селянство, про що у нас звично деклямується на кожному кроці, але в дійсності це селянство дуже мало знане нашим політикам, котрі претендують на провід нації. Не знають того селянства ні наші політики, ні кооператори, редактори, ні культурні працівники і т. п., не знає його вся наша сучасна міська інтелігенція. [...] Для більшості нашої інтелігенції село ще досі видається таким затурканим і безнадійним, теперішній селянин таким безпорадним і пасивним, якого зустрічаємо в творах Стефаніка, таким наївно хитрим і придурковатим, як у творах Мартовича, таким сентиментальним і романтично настроєним, як у творах Черемшини. Та ці типи належать до минувшини, після них остав тільки спомин. Щоб пізнати сучасне село, новий тип селянина, треба знов навязати ті нитки, котрі колись вязали нашу інтелігенцію з селом і котрі перервалися в наслідок байдужости і лінивства інтелігенції. [...] Тільки в єдності й гармонійній співпраці творчих сил села й міста лежить запорука визволення нашої нації й нашої державної незалежности».

У продовженні теми під промовистою назвою «Прірва» (1931. — Ч. 63) М. Каровець показує негативні наслідки відмежування міських інтелектуальних сил від селянства у Великій Україні в часи національно-визвольних змагань. Автор застерігає перед

ризиками, пов'язаними з цією тенденцією на західноукраїнських землях, і готовністю антиукраїнських сил використати це на свою користь. Третя частина «Листів з села» п. н. «Родина» (1931. — Ч. 65) присвячена пропагуванню поняття родини як основи всього суспільства. Отець Макарій наголошує, що це стало зброєю в руках більшовиків на Сході України, які знищили підвалини громадянства шляхом пропаганди т. зв. вільного життя, зруйнувавши давнє розуміння подружнього зв'язку, ширячи неповагу між поколіннями, братами й сестрами, дискредитуючи релігійні переконання людей. Автор для прикладу описує кілька родинних трагедій, що «наглядно свідчать про упадок любови і родинної моралі» і призводять до нищення свідомості цілого покоління українських селян. Тему деморалізації молоді отець Макарій продовжив у наступній частині циклу п. н. «Молодь» (1931. — Ч. 69), стверджуючи, що протистояти їй можливо тільки релігійним вихованням. У п'ятій частині «Листів...» п. н. «Релігія» автор порушив проблему номінального католицизму (1931. — Ч. 80, 81), коли молоде покоління трактує Церкву як інституцію для обслуговування своїх потреб, рахується хіба з її «декоративним і офіційним становищем», не протестуючи проти неї, але й нічим її не підтримуючи й нічого для неї не жертвуючи. Інші частини «Листів з села» («Злочинність», «Де шукати виходу») продовжують розгляд цієї ж проблематики (1931. — Ч. 91, 95), акцентуючи увагу на різних її аспектах, як-от на партійній організації громадянства. Надзвичайно цікаві спостереження отець Макарій виклав у частині п. н. «Теперішнє село се руїна» (1932. — Ч. 13) — описав, як у часи Першої світової війни галицькі селяни вийшли за межі власної загумінковості, оскільки вимушено бачили на своїй території представників інших народів й порівнювали себе з ними; воєнні події закидали українців у різні країни, де вони могли зіставити природні умови, в яких там господарювали, й результати цієї праці, таким чином переймаючи багато нового й прагнучи втілити те найкраще вдома; однак цілковита руйнація краю абсолютно унеможливила ці благородні поривання. Автор у кінці публікації змушений був констатувати, що в селі назагал панує крайня нужда, воно пролетаризується, що є для нації страшним і загрозливим явищем. Священик, отже, показав, як важко вдарила по українцях світова криза, — тепер селяни, не маючи змоги спла-

чувати величезні податки, вимушено беруть в борг у жидів, а відтак виходить замкнуте коло (Нужда і безробіття. — 1932. — Ч. 19, 21).

Окрім цих «монументальних» публікацій, варто згадати й інші статті М. Каровця у «Новій Зорі», що стосуються теми церковної історії: «Роковини мучеництва» — про розправу Петра I над полоцькими василіанами (1931. — Ч. 1); «400-ліття єзуїтів» — про історію й діяльність чину (1934. — Ч. 99); «Йосиф Рутський», присвячена 300-літтю від дня смерті Митрополита Київського (1936. — Ч. 80). Помітною є й публікація М. Каровця «Правильна форма хреста. З приводу клеписдр по пок. В. Охримовичі про форму хреста» (1931. — Ч. 87) — про полеміку, яка розгорнулася після публікації посмертних згадок і вміщення у них різних хрестів. Отець Макарій аргументовано доводить, що єдиною правильною формою хреста у нас є т. зв. однорамений, з якого «Діло» почало цю дискусію, критикуючи його використання. Друга частина цього матеріалу, вміщена в ч. 89 за 1931 р., підписана криптонімом М. Вчк. (можна припустити, що це ще один варіант підпису Макарія Каровця).

До надзвичайно цікавих належить стаття «Трагедія проф. М. Грушевського (Спомин й особисті погляди б. радикала, Галичанина, Січового Стрільця, що близше знав проф. М. Грушевського)» (1931. — Ч. 98), в якій викладено приватні спостереження автора, досвід його співпраці з М. Грушевським у Львові й Києві.

Макарій Каровець неодноразово вступав у полеміку з авторами інших періодичних видань, переважно в справі релігії та Церкви, підписуючись криптонімом М. К. Показовою є його стаття «Ігноранція чи злоба», в якій він спростовує слова авторів публікацій у львівських часописах «*Slowo Polskie*» і «Діло» щодо того, нібито Унія є «неживотною», не проявила «ані ширшого розмаху ані творчого духа» (1931. — Ч. 67), та наводить історичні факти її поширення по різних землях, про перехід до неї діячів інших Церков. Пізніше надруковано низку статей із розвінчанням неправди, яку містили публікації польського видання «*Przegląd Katolicki*». У першій із них отець Макарій обґрунтовано і з гумором трактує наведені в польському часописі перекручування й домисли (Баламуцтва, зла воля й гумористика. — 1931. — Ч. 81). На цей матеріал згадане польське видання вмістило свою відповідь, на яку отець Макарій

відреагував статтею «Дещо старого і нового» (1931. — Ч. 83). Однак польське видання й далі публікувало принизливі для українців матеріали, реакцією на які були наступні статті ієромонаха Каровця (Дивне обличча. — 1931. — Ч. 87).

1932 р. М. Каровець за посередництвом шпальт тієї ж «Нової Зорі» вступив у дискусію щодо питання реформи календаря з одним із авторів «Діла» — В. Островським із Волині (належить зазначити, що в більшості матеріалів цього часопису лунали заклики до якнайшвидшого впровадження нового календаря). Так, у ч. 6 від 28 січня 1932 р. вміщено статтю «Справа календаря» (1932. — Ч. 6), в якій ієромонах навів три основних аргументи на користь реформи: «1) Юліанський календар для нас шкідливий, бо ставить нас культурно нижче. 2) По містах — тут він просто не до виконання, таксамо в Америці й серед усеї нашої еміграції. 3) Астрономічно він фальшивий».

У журналістському доробку М. Каровця на сторінках «Нової Зорі» є й багато матеріалів інформаційних жанрів. До прикладу, в ч. 55 за 1931 р. опубліковано репортаж про урочистості посвячення наріжного каменя під нову греко-католицьку церкву в Перемишлі (Рідке торжество: Посвячення угольного каменя нової церкви в Перемишлі. — 1931. — Ч. 55). Варто зазначити, що енциклопедичний розум ієромонаха не дозволив йому обмежитися самим тільки описом події — автор вдається до історичного екскурсу першопочатків існування русинів на цих землях, викладає факти, що стосуються діяльності тут греко-католицьких парафій, проблеми співіснування українців і поляків, й закінчує матеріал акцентом на моральній відповідальності сучасного духовенства за стан справ у церковній сфері в Перемишлі.

У ч. 66 за 1931 р. надруковано замітку про висвячення одинадцятьох нових отців-василіан у Крехові — «Свячення василіянських богословів» (1931. — Ч. 66), у якій автор долучає до переліку імен нових отців інформації про те, звідки вони походять і до якої дієцезії належать, також відомості про загальну кількість монахів Чину святого Василя Великого у світі, потребу в місіонерах, бажаючи ієреям, «щоб дух св. Василя і св. Йосафата оживляв їх і яснів їм на дорозі їх апостольської праці».

Низку інформаційних матеріалів авторства М. Каровця уміщено під рубрикою «З релігійно-церковного життя», зокрема «Тор-

жество 1500 літньої річниці Єфезського Собору в Софії в Болгарії» (1931. — Ч. 98). Ці тексти підписано переважно криптонімом М. К.

Редакція «Нової Зорі» охоче публікувала й рецензії М. Каровця на нові видання релігійної тематики, оскільки вони завжди були підготовлені з глибоким знанням теми. Серед таких матеріалів (підписаних, як правило, криптонімом М. К.) — відгук на монографію священика Василя Гаджеги «Йосиф Волошиновський Єпископ Мукачівський і Іван Малаховський Єпископ Перемиський як Єпископ Мукачівський» (1931. — Ч. 87), огляд 4-го числа часопису «Добрий Пастир» за 1931 р. (1932. — Ч. 13), рецензія на видання польською мовою «Czy nasza wiara tylko na Piśmie św. stoi» (1932. — Ч. 51) і книжку Івана Німчука «Українці і відсіч Відня 1683 р.» (1933. — Ч. 72).

Найбільший обсяг мала рецензія М. Каровця на книжку «Спомини з життя і діяльності Преосвященних о. Юліяна Куїловського, д-ра Юліяна Пелеша і д-ра Сильвестра Сембратовича», яку підготував отець Северин Матковський (Три синодальні архієреї. — 1932. — Ч. 95). У ній М. Каровець висловив низку зауважень авторові брошури, головним із яких є представлення кардинала Сембратовича в невластивому негативному світлі, що є «не лише не по католицьки, але й не по людськи!». Про вагу, яку редакція надавала цій публікації, свідчить її випуск окремим виданням. Степан Годований, готуючи огляд книжок, що вийшли в бібліотеці Української католицької організації, відзначив, що вона «писана — як все у того автора — з великим запалом» [2].

На відміну від цього видання, позитивну оцінку отця отримала праця Архіву польського Наукового товариства у Львові «Książę Konstanty Ostrogski a Unia brzeska 1596 r.», автор якої — Казимир Левицький (З літератури про Унію. — 1934. — Ч. 68) з огляду на прецизійне використання літератури з питання та висвітлення його на належному науковому рівні.

Ймовірно, авторству отця належить значно більше публікацій під рубрикою «Нові видання», однак через те, що переважно вони не підписані, точно стверджувати це складно.

На початку 1930-х рр. М. Каровець паралельно співпрацював із часописом «Правда», готуючи для цього видання статті дещо іншої тематики — переважно економічної і господарської. Редак-

тору Романові Гайдукові священик надсилав матеріали за посередництвом редактора «Нової Зорі», просячи, аби той сам вирішував, до якої газети піде та чи інша стаття.

Окрім того, виданням, із яким тісно пов'язана журналістська й редакторська доля ієромонаха Макарія, є василіанський часопис «Місіонар». Насамперед М. Каровець є автором низки публікацій у ньому — «про значення місійної та душпастирської праці, розвідки про церковні світа, нариси про життя святих, численні рецензії, статті соціального змісту» [3, с. 190]. Починаючи від ч. 12 за 1933 р. й до ч. 3 за 1935 р. був його редактором. Характерно, що в цей період тут немає жодного матеріалу за його підписом, однак серед безлічі публікацій, авторство яких не зазначено, можна припустити, є статті М. Каровця.

На правах редактора в цей час він написав статтю про «Місіонар» до тієї ж «Нової Зорі» (Найбільше поширений католический орган: Історія «Місіонаря» від його оснування аж по сьогодні. — 1934. — Ч. 25), в якій подав відомості про редакторів, особливості випуску в різні роки, наклад окремих чисел та багато іншої цінної інформації. На час редакторства отця Макарія припала світова економічна криза, що вплинуло на всі сфери суспільного життя, спричинивши зниження кількості передплатників, суттєве падіння накладу (якщо в 1930 р. тираж становив рекордні 37 тис. примірників, згодом більш-менш стабільно — 30 тис., то у 1933 р. ця цифра впала до 25 тис., а до початку 1934 р. — аж до 18 тис.). У матеріалі зазначено й про особливості поширення цього католицького органу в різних містах, по окремих церквах тощо, відзначено сприяння в цьому деяких світських осіб, тоді як траплялися випадки, коли священики, не розуміючи значення релігійної преси, є байдужі й бездіяльні, або й навіть чинять перепони в розповсюдженні цього видання ЧСВВ.

Як редактор «Місіонаря», М. Каровець привітав від імені часопису «Нову Зорю» з 10-річним ювілеєм (Привіти «Новій Зорі». — 1935. — Ч. 2), зазначаючи, що боротьба цього видання за католицькі ідеали впродовж усієї історії існування — «се велика поміч також для «Місіонаря».

Тоді ж, у 1930-х рр., бере свій початок співпраця отця з часописом «Добрий Пастир». Тут М. Каровець опублікував статтю «Сто-

літні роковини знесення василянських монастирів на Україні» (1931. — Ч. 3) [4, с. 74]. На сторінках видання вперше опубліковано солідну його працю п. н. «Українці — Ректори Львівського Університету» (1936. — Ч. 2, 3), яка пізніше вийшла окремих виданням, та інші статті. У «Доброму Пастирі» отець також виступав як автор рецензій на новинки релігійної літератури: Х. Пападопулос «Примат єпископа Римського: Історична і критична праця» (Атени, 1930) (1931. — Ч. 4), Р. Лукань «Василянські монастирі в Станиславівській Епархії» (Львів, 1935) (1935. — Ч. 3/4), П. Домбковський «Kronika historyczno-prawna za rok 1932» (1933. — Ч. 3), А. Вард «Osnowy kaznodziejskie na niedziele i święta. Cz. 1. Od Adwentu do Wielkanocy» (Краків, 1934) (1934. — Ч. 2) та ін.

Частина статей М. Каровця була підготовлена польською мовою — для польських видань, зокрема для варшавського часопису «Polska» («Likwidacja Katolickiego Kościoła na Ukrainie», «Wiadomości parafialne» (обидві — 1930 р.) та львівського — «Kwartalnik Historyczny» (у 1933—1934 рр.).

У середині 1930-х рр. праці ієромонаха з'явилися в «Літературно-Науковому Вістнику». Із них варто виокремити статтю «Самосвятство — українська ересь» (1931. — Т. CV, CVI), в якій отець дискутує з А. Річинським стосовно т. зв. Липківщини.

Про деталі журналістської роботи М. Каровця, специфіку добирання тем тощо свідчить його спілкування з редактором «Нової Зорі». У листі від 1 січня 1936 р. Осип Назарук пропонував М. Каровцю підготувати матеріал на визначену тему: «Чи не були б Ви ласкаві написати кілька статей про наш обряд, його початки і його розвиток, про те як він з загально католицького світа черпав соки й ріс органічно та про те, як попав в обмертвіння обряд візантійський. Ті статті післяви я до перегляду Преосвященому Григорієви й опісля моглиб вони вийти окремою відбиткою» [8, арк. 12].

Окремо необхідно відзначити риси характеру отця Макарія. О. Назарук у вже згаданому листі переконував його: «Прошу у Вашій скромности не думати, що — мовляв — є більше компетентні в обрядових справах священники, котрі повинні про те писати. Може й є. Одначе вони не пишуть. І так минають не тільки роки, але навіть і століття за століттями — і не появляється ніяка замітна праця про ту важну справу. Цілковите занедбання управи тої об-

ласти довело до того, що на ній появилoся жахливе хабаззя, котре може розвалити Церкву, а що найменше дуже її ослабити. Отже поступіть так, як Ви поступили в справі писання про Велику Реформу Чина. Вистудіуйте справу обряду наперед загально, на основі німецьких і інших творів, потому напишіть пару статей про обряд взагалі — й опісля возьміться до вистудіювання нашого обряду зокрема. Не говоріть з багатьма людьми, що будете писати про те, бо тоді напевно підіймуть крик, що се річ — мовляв — непотрібна й що Ви до неї некомпетентні. Одначе про ту некомпетенцію говорили також в часі Вашої праці над Великою Реформою, а прецінь досі ніхто не написав не то ліпшої, але взагалі ніякої. Думаю, що так само буде з працею про наш обряд. Коли в засаді годитеся на те, що тут пишу, то прошу мене повідомити, а я напишу Вам докладніше, як я дивлюся на плян такої праці» [8, арк. 12—12 зв.].

Як видно із цього листування, часом редактор пропонував М. Каровцю певну ідею, тему для статті, а часом — ні, залишаючи це на вибір авторові. Бували випадки, коли отець надсилав редакторові початок задуманої статті й просив дати їй оцінку; так було із багатьма матеріалами, зокрема й про світову кризу: «Стаття про господарську кризу це тільки початок, як що він заслуговує на увагу — то викінчу і надішлю при найближій нагоді, колиж сам початок не варта уваги — то я навіть кінчати не буду. В кождім разі хотівби знати Вашу думку і за неї не ображуся, хочби таки порядно скритикували мене» [9, арк. 17].

Очевидно, отець не був людиною амбітною, мав певні сумніви щодо власного журналістського обдарування, які, звичайно, були безпідставними. Так, у черговому листі редактор «Нової Зорі» відзначив одну зі статей М. Каровця, наголошуючи, що вона актуальна, містить цікаву інформацію, подану з позицій католицизму, а крім того, «має ширину, яку рідко зустрічається в статтях нашої преси» [8, арк. 14]. Ця характеристика поширюється на більшість публікацій ієромонаха, який мав виразно науковий підхід до висвітлення усіх питань, за які брався.

Статті М. Каровця з історії Української греко-католицької церкви свідчать про його прагнення щонайглибше вивчити тему, опираючись на авторитетні видання й дослідження попередників. Тек-

стовий виклад матеріалу доповнюють численні примітки, в яких подано посилання на джерела, окремі роз'яснення й уточнення автора. Як правило, ці статті вирізняються великим обсягом, який не дозволяв умістити їх в одному числі газети. Редактор О. Назарук змушений був ділити текст на частини, й це було для нього неабиякою проблемою: «З Вашими статтями під оглядом технічним великий клопіт. Першу помістив я в цілості, щоб не розбивати вражіння від неї, хоч вона для нашої невеличкої газети розміром була нараз рішучо завелика. А другій ще більшій статті вже таки не можна було нараз помістити. Тому мусів я її роздерти на дві частини, буквально кажу роздерти, бо там, де я її перервав, властиво не повинно було уривати, але годі. Місця абсолютно не було на поміщення ще частини тої статті аж до її третьої частини. І якби навіть було місце, то й тоді вийшло би зле, бо вразі поміщення кінця II-ї частини в ч. 5, лишивсяб замалий кусок до ч. 6. Отже з тою статтею під оглядом технічним ні в кут ні в двері. А відкладати також не було рації. Хочби її не знати як довго відкладав, то всетаки колись треба булоб її роздерти на дві частини, а як не розідреш, то вийде або неможливо або зле. Запобічи сему в таких випадках не може навіть найспритніший редактор» [8, арк. 14—14 зв.]. Вирішенням проблеми, вважав О. Назарук, було написання коротших матеріалів: «Треба, щоб Ви, Впр. Отче, писали статтю небільшу як на 3 великі сторони того формату, котрий мають Ваші останні статті» [8, арк. 14 зв.].

Як людина освічена й тактовна, М. Каровець ніколи не заперечував проти редагування власних матеріалів, підтвердженням цього є слова О. Назарука в листі до журналіста: «...тішуся тим, що ви не побачили нічого негативного в счеркуваннях і справленнях у Ваших нових працях» [8, арк. 14]. З цього видно, що тексти отця в редакції часом скорочували, були випадки, коли редактор пропонував свою назву: «Титул “Фальшування історії” змінив я на інший, а саме: «За історичну правду», з двох причин: 1) Все ліпше давати титули позитивні. 2) Титул “Фальшування історії” над Вашою статтею міг дати спритному противникови в руки добру нагоду до різних дотепів, які публіка більше спам'ятує, ніж найлучші поважні аргументи» [8, арк. 14 зв.].

Варто зауважити, що редактор О. Назарук був для священника авторитетом, отець ставився до нього з великою пошаною, при-

слухався до його зауважень і побажань: «Хочу бути солідним співробітником і тому радо приймаю Ваші замітки, а Ви, будь ласка, отверто пишiть, коли щось не до вподоби в моїх писаннях. Я в публіцистиці роблю щойно перші кроки і мені дуже залежить на тiм, щоби ці кроки були певні, щоби я не зманіризувався і не переливав з пуского в порожне. Ви маєте за собою довгі роки літературної і публіцистичної праці, а отже можете мені порадити не в одним, а я постараюсь іти за голосом тої ради, щоби вибитися на доброго католицького публіциста, а може навіть і письменника» [9, арк. 23].

Очевидно, до кожної статті М. Каровець брався з великою відповідальністю, докладаючи чималих зусиль, — про це свiдчить уривок одного з листiв до о. Романа Луканя, в якому отець Макарій з'ясовував долю деяких своїх рукописiв, надiсланих для публікації: «Шкода щоби не пропали — а вони багато мене коштували» [6, арк. 4].

Цікаво, що в сiчневому листі 1936 р. редактор згадує про плани отця: «Передовсім маю честь і від себе й від своєї родини пожелати Вам Веселих і Щасливих Свят і здоровля для викінчення Ваших праць, особливож української католицької енциклопедії» [8, арк. 12], однак яка доля цієї праці священика — невідомо.

Яких зусиль вартувала йому висока активність як автора численних статей в умовах тяжкої матеріальної скрути, можемо здогадуватися на підставі його кореспонденції з О. Назаруком. У листі від 17 березня 1931 р. М. Каровець описує ситуацію з купівлею нової літератури: «Бракує мені деяких матеріалів, але в цих днях напевно дістану посилку з Праги, бо вже маю авізо і треба заплатити 137 корон чеських. Нині отримав від п. Гайдука 30 зол., отже цю посилку викуплю, так що буде з чим рушитись. Сподіюсь, що з Варшави також щось надішлють, чи з Н. Зорі писали туди? В кождім разі якби мали якісь матеріали то прошу слати мені, щоби я не опізнився з роботою» [9, арк. 18 зв.].

В одному з листiв, датованому 2 квітня 1931 р., ієромонах прямо каже про свої нестатки: «Цих 100 зол., про котрі згадую, не пересилаю, бо їх не маю, але замість них дам письменний матеріал і відроблю на цю суму» [9, арк. 19]. Там же пропонує кілька ідей для нових публікацій та відверто пише про скруту, в якій опинився:

«Тепер можу багато писати, бо часу доволі. Коли існував П.С.К. (Подільський союз кооперативів. — *М. П.-К.*) в Косові то я часами ходив на якісь збори, ревізії і нераз дещо заробив, а тепер цей союз директори радикальні довели до банкрутства і через це і мені урвалось, бо вже нема де заробити. Від Вас також жадних вісток, правдоподібно справа з посадою для мене не вигоріла. Я дійсно в прикрому положенню і не смію докучати, алежбо біда дошкулює. Заробити нема де і позичити ніхто не хоче, бо ще старих довгів не сквітував, тому на якийсь постійне заняття жду як на ласку Божу. Ось вже і свята ідуть, а я не знаю, які вони будуть у мене, бо в цім місяці навіть за молоко не заплатив. Якби з цими 50 зл., про котрі згадували минулого разу, була реальною, то пересилайте ще перед святами. Не лякайтесь, все гідно відроблю, тільки дайте роботу. [...] Якби мав якийсь дохід — то і Вам не докучавби і писавби за дармо, як тепер пишу за гроші. На свою писанину я ніяк не зарозумілий, знаю свої браки, але як їх усунути в такому Косові?.. Ні книжок, ні людей, ні нічого. Ось на книжки п. Гайдук мені переслав 30 зол., а я за саму «Всесвітню господарську кооперацію» Й. Маєвського мусів заплатити 24 зол., бо з чех не прислали всего за чим писав, натомість вислали дещо іншого. А якби був десь між людьми і десь біля бібліотек — то це все визичивби і не потребував витрачатися. Це особливо відчувається в часи безробіття. Та все таки пишть. Коли що потрібно, може я і в цій пустці “створю” підходяще для Н. З. чи Правди» [9, арк. 19—20]. Ще одна красномовна цитата з листа до того ж адресата: «Гроший заповіджених Вами я досі не отримав, навіть тих 50 зол. ні, про котрі згадуєте в листі з минулого тижня. Може в адміністрації Н. З. забули про це — то пригадайте їм. Я знаю, що і у Вас там нема грошевої керниці і мусите боротись з ріжними фінансовими труднощами, тому не хотівби справляти ще зайвих клопотів і т. п. Маю надію, що в липні б. р. піду в гори на поміри, бо може мені вдасться причіпити до регуляційної комісії. Тоді заробивби деякий гріш і не потребувавби наприкрюватися нікому. Мій довг у Вас також відроблю, а зараз дійсно помочи жадної і я ледве животі. Всюди тепер криза, а у мене нераз чиста розпука, хоч кріплюсь на душі і вірю в кращі часи» [9, арк. 21 зв.].

Гроші, які о. Каровець отримував у цей період від публікації своїх статей в «Новій Зорі» і «Правді», були його основним засо-

бом до існування, тому він писав багато, на різні теми, щоб звести кінці з кінцями. З кореспонденції випливає, що редакція надіслала йому кошти наперед, й М. Каровець хотів написаними матеріалами якнайшвидше повернути борг. Було й таке, що надсилав в одному листі аж 27 текстів, просячи редакторів вміщувати їх, якщо це буде можливо, й писати, чого ще потребуватимуть. При цьому він наголошував, щоб не переймалися, що муситимуть дорого за це платити: «...і хай не важаться стрічковим. Буду дешевше числити і зрештою по сквітованню мого довгу зможу даром писати й забувати того, що в найприкріші хвилі мого життя Правда і Н. Зоря піддержували мене морально і матеріально. Того не забуду і потрафлю віддячитись», — йдеться у листі з Косова, датованому 14 грудня 1931 р. [9, арк. 22 зв.].

Архівні матеріали, зокрема листування М. Каровця, проливають світло на псевдоніми, які він використовував для підпису журналістських матеріалів. У листі до редактора «Нової Зорі» О. Назарука, в контексті публікації реферату про кооперацію, священник згадує про один із них: «Гадаю, що в такому вигляді той реферат може бути печатаним і тоді навіть не потрібно жадного підпису, бо він прийнятий і одобрений зїздом партії, доповнений замітками о. Раковського, отже перестав бути власністю автора. Та якби з тактичних міркувань треба було якогось підпису — то підпишіть псевдонімом Борис Колодій» [9, арк. 21]. Проаналізовані газетні публікації свідчать, що цей псевдонім отець використовував здебільшого для підпису матеріалів, присвячених подіям у Східній Україні. Також часто він підписувався криптонімом, утвореним вже від цих прибраних імені й прізвища — Б. К. Значна кількість публікацій підписана криптонімом, утвореним від справжнього імені ієромонаха — М. К. Як правило, це інформаційні матеріали, статті, яким автор надавав меншої ваги.

Тут варто зазначити, що редакція «Нової Зорі» ніде не зазначала справжнього прізвища авторів, які дописували під псевдонімами чи криптонімами. І навіть у покажчику змісту видання, який підготував у 1937 р. О. Мох, у списку авторів усе зазначено так, як і в самій газеті; тоді ж редакція зверталася до своїх співробітників з проханням: «Автори, які бажалиб собі відкрити свій псевдонім чи криптонім, звольте негайно написати про се до редакції “Нової

Зорі” та подати попри закриті теж своє дійсне назвище та повне ім'я» [5, с. 2].

Рукописи статей М. Каровця, що зберігаються у Львівському державному історичному архіві, свідчать про те, що варіантів підпису було набагато більше. Деякі матеріали, що стосувалися життя села, в рукописному оригіналі підписано псевдонімом Господар [10, арк. 26]; кооперативної тематики — Кооператор [11, арк. 9, 19, 30, 32, 44], тоді як нариси — криптонімами: А. О. [10, арк. 110], В. Д. [13, арк. 61 зв.], К. М. [11, арк. 62], М. [15, арк. 63 зв.], М. О. [14, арк. 25], С. М. [16, арк. 38, 49, 67], С. С. [15, арк. 67 зв.]. Трапляється також криптонім В. Б. [11, арк. 61 зв.].

Отже, публіцистична спадщина М. Каровця, яка досі не потрапляла в коло зацікавлень українських дослідників — хоч і значалося, що його праця «на ниві галицької журналістики» [17] заслуговує окремої уваги, виявилася надзвичайно широкою за своєю тематикою та різноплановою. Священик із молодих років розпочав співпрацю з низкою вітчизняних часописів, не перериваючи співробітництва з деякими з них навіть у період свого перебування у радянській Україні. Найактивніше отець публікував свої матеріали на шпальтах львівських часописів, з-посеред яких виразно передує «Нова Зоря». Листування М. Каровця з її редактором — важливе джерело вивчення журналістської майстерні ієромонаха, а також його приватного життя. Загалом, публікації священика, особливо ті з них, що присвячені історії УГКЦ і Чину святого Василя Великого, вирізняються глибиною опрацювання теми, науковим підходом до її вивчення, опертям на серйозні джерела. Багато статей о. Макарія згодом вийшли окремими виданнями, що свідчить про актуальність досліджень ієромонаха та цінність цих праць для суспільства. Таким чином, попри труднощі матеріального характеру, з якими отець чи не постійно стикався у своєму житті, поєднуючи журналістську роботу з обов'язками монаха й ігумена, йому вдалося написати й видати велику кількість важливих творів — «зробив він дуже багато для свого народу, Церкви і Чину» [1, с. 343]. Розгляд публіцистики Макарія Каровця та вивчення дотичних архівних матеріалів дали змогу виявити невідомі псевдоніми та криптоніми автора, серед яких — Борис Колодій, яким священик підписував матеріали, що тематично стосувалися Великої України. Як

людина, що багато пережила й була свідком важливих історичних подій, Макарій Каровець подає в своїй публіцистиці цінний фактаж із власного досвіду, що є ще одним важливим аспектом вивчення життєпису та діяльності цієї непересічної постаті.

1. *Богун Д.* О. Макарій (Михайло) Каровець, ЧСВВ [Електронний ресурс] / Д. Богун // Місіонар Пресвятого Ісусового Серця. — 1999. — № 12. — С. 343. — Режим доступу: https://issuu.com/mykolaslotvinskyu/docs/12_1999.
2. *Годований С.* Книжки і брошури «Нової Зорі» і «Правди» / Д-р Степан Годований // Нова Зоря. — 1935. — Ч. 32. — С. 6.
3. *Канчалаба О.* Каровець Макарій Михайло / О. Канчалаба // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклоп. слов. — Львів, 2004. — Вип. 11. — С. 189—190.
4. *Кравчук А.* Індекс української католицької періодики Галичини 1871—1942 / Андрій Кравчук. — Львів, 2000. — 536 с.
5. Спис авторів, яких назвища стрічаємо в «Показчику змісту» перших дев'яти річників «Н. Зорі» // Нова Зоря. — 1936. — Ч. 100. — С. 2.
6. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі — ЦДА України). — Ф. 364, оп. 1, спр. 105.
7. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 13.
8. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 32.
9. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 52.
10. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 187.
11. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 188.
12. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 189.
13. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 190.
14. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 191.
15. ЦДА України. — Ф. 406, оп. 1, спр. 193.
16. ЦДА України. — Ф. 684, оп. 1, спр. 430.
17. *Шейко О.* «Боронив Божі права та національні ідеали», або Життєпис отця Макарія Каровця [Електронний ресурс] / Олександр Шейко. — Режим доступу: <http://photo-lviv.in.ua/boronyv-bozhi-prava-ta-natsionalni-idealy-abo-zhy-ttjepys-ottsya-makariya-karovtsya/>.